

กฎหมายลักษณะพยาน

POS 2210

POS2210 กฎหมายลักษณะพยาน

- กฎหมายลักษณะพยาน
- **Law of Evidence**
- หลักกฎหมายว่าด้วยลักษณะพยานหลักฐาน ทั้งที่เป็นหลักทั่วไปของกฎหมายลักษณะพยาน และกฎเกณฑ์การสืบพยานในหลักฐานของศาล ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา หลักในการรับฟังและไม่รับฟัง พยานหลักฐาน หลักเกี่ยวกับพยานความเห็นข้อที่ศาลรู้เอง ข้อสันนิษฐาน หน้าที่นำสืบ และบทบัญญัติตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- The law of evidence. The general principles of law on witness in the hearing of evidence and rules of the court both in civil and criminal action. Principles of law and law under the Code of Civil Procedure and the Code of Criminal Procedure

หลักทั่วไป

- พยานหลักฐาน หมายถึง สิ่งที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่มีการกล่าวอ้างในการดำเนินคดี ไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา
- ประเภทของพยานหลักฐาน
 - (1) พยานบุคคล หมายถึง บุคคลที่มาเบิกความต่อศาลถึงข้อเท็จจริงที่ตนประสบพบเห็นหรือทราบมา
 - (2) พยานเอกสาร หมายถึง ข้อความใด ๆ ในเอกสารที่มีการอ้างความหมายของข้อความเป็นพยาน
 - (3) พยานวัตถุ หมายถึง วัตถุสิ่งของที่คู่ความอ้างเป็นพยาน
 - (4) พยานผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิชาการหรือกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง และมาเบิกความโดยการให้ความเห็น

- พยานชั้นหนึ่งและพยานชั้นสอง
- (1) พยานชั้นหนึ่ง หมายถึง พยานหลักฐานชั้นที่ดีที่สุดในการ
บรรดาพยานหลักฐานทั้งหลายที่มุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริงข้อหนึ่ง
- (2) พยานชั้นสอง หมายถึง พยานหลักฐานในลำดับ
รองลงมา

- พยานโดยตรงกับพยานแวดล้อมกรณี
- (1) พยานโดยตรง หมายถึง พยานหลักฐานที่มุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นประเด็นพิพาทในคดีโดยตรง
- (2) พยานแวดล้อม หมายถึง พยานหลักฐานที่มุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งมิได้เป็นประเด็นพิพาทในคดีโดยตรง หากแต่พิสูจน์ข้อเท็จจริงอื่นที่บ่งชี้ว่า ข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นข้อพิพาทน่าจะเกิดขึ้นหรือไม่

- ประจักษ์พยานและพยานบอกเล่า
- (1) ประจักษ์พยาน หมายถึง พยานบุคคลที่ได้สัมผัสข้อเท็จจริงที่จะเบิกความมาด้วยตนเอง
- (2) พยานบอกเล่า หมายถึง พยานบุคคลที่มีได้สัมผัสข้อเท็จจริงที่เบิกความมาด้วยตนเอง แต่รับทราบมาจากการบอกเล่าของบุคคลอื่น หรือจากบันทึกที่บุคคลอื่นทำไว้

ข้อความเบื้องต้น

- กฎหมายพยานหลักฐาน คือ
- กฎหมายที่กำหนดว่าพยานหรือข้อเท็จจริงใดบ้างที่ศาลจะยอมให้นำสืบกันได้ วิธีการนำสืบพยานหลักฐานตลอดจนการชี้หน้าหนักพยานหลักฐานของศาลว่าพยานที่ศาลยอมให้นำสืบและมีการนำสืบโดยถูกต้องแล้วนั้นศาลจะรับฟังได้เพียงใด

- กฎหมายลักษณะพยานหลักฐานแตกต่างจากกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญาอย่างไร
- กฎหมายลักษณะพยานเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบในคดีแพ่งและคดีอาญา ดังนั้น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็มีบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายกฎหมายลักษณะพยาน ในภาค 1 ลักษณะที่ 5 ส่วนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะอยู่ในภาค 5
- ดังนั้นเมื่อกฎหมายลักษณะพยานเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความ การศึกษาจึงมีความเชื่อมโยงกัน การศึกษากฎหมายลักษณะพยานจึงต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และวิธีพิจารณาความอาญา

- พิจารณาตัวอย่างดังต่อไปนี้
- นายแดงใช้ปืนยิงนายดำ จนนายดำถึงแก่ความตาย หากเป็นการเรียนกฎหมายอาญา คำถามจะถามว่า นายแดงมีความรับผิดชอบทางอาญาฐานใด หากเป็นการเรียนกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็จะเป็นคำถามเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับนายแดงมีขั้นตอนอย่างไรบ้าง
- แต่สำหรับการเรียนกฎหมายลักษณะพยาน จะถามเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่โจทก์และจำเลยจะนำมาพิสูจน์ในศาลมีอะไรบ้าง มีวิธีการในการนำมาสืบในศาลอย่างไร และหากนำพยานหลักฐานนั้นมาสืบแล้วศาลจะรับฟังไว้เป็นพยานการพิจารณาได้หรือไม่ อย่างไร

- ระบบการพิจารณาคดีมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายพยานหลักฐานอย่างไร
- ระบบกล่าวหา (Adversarial system) แนวคิดของระบบกล่าวหาตั้งอยู่บนพื้นฐานของการประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา แต่แนวคิดของ
- ระบบไต่สวน (Inquisitorial system) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะในการที่จะดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำผิด การที่แนวความคิดพื้นฐานที่ต่างกันนี้ทำในระบบกล่าวหาศาลจะวางตัวเป็นกลาง ส่วนระบบไต่สวนศาลจะมีบทบาทในการถามพยาน เพื่อค้นหาความจริง

- วิธีพิจารณาคดีของศาลที่ใช้ระบบกล่าวหา (Adversarial system) มีวิธีพิจารณาแบบเปิดเผย ทุกคนมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาได้ และใช้การสืบพยานด้วยวาจา ซึ่งเป็นผลมาจากการพิจารณาแบบเปิดเผย เพื่อให้ทุกคนที่ฟังการพิจารณาคดีได้ทราบ และมีการพิจารณาคดีแบบคู่พิพาท โดยที่ศาลจะวางตัวเป็นกลางและรับฟังคู่พิพาทเพื่อตัดสิน การพิสูจน์เป็นหน้าที่ของคู่พิพาท
- ศาลที่ใช้ระบบไต่สวน (Inquisitorial system) จะมีการพิจารณาคดีด้วยลายลักษณ์อักษร การพิจารณาเป็นแบบไม่มีคู่พิพาท โดยที่ฝ่ายมีแต่ฝ่ายไต่สวนกับฝ่ายที่ถูกไต่สวนเท่านั้น และในระบบไต่สวนมีการพิจารณาคดีแบบลับกระบวนการไต่สวนจะไม่ทำในที่สาธารณะ และไม่เปิดเผยเหมือนกับศาลที่ใช้ระบบการพิจารณาแบบกล่าวหา

- ระบบการพิจารณาคดีทั้งสองรูปแบบย่อมส่งผลโดยตรงต่อกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน เช่น ระบบการพิจารณาแบบไต่สวนนั้นการแสวงหาพยานหลักฐานเป็นหน้าที่ของศาล ไม่ใช่หน้าที่ของกลุ่มความ ศาลจะถามพยานและหาข้อเท็จจริงในคดีเอง ดังนั้น การพิจารณาคดีในระบบไต่สวนจึงไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการนำพยานเข้าสืบมากนัก ตรงกันข้ามกับระบบกล่าวหาที่เป็นการต่อสู้กันของกลุ่มความ ที่ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้กล่าวหาต้องพยายามหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ข้อกล่าวหาของตนเองนั้นเป็นความจริง ในขณะที่เดียวกันฝ่ายที่ถูกกล่าวหา ก็มีสิทธินำพยานหลักฐานของตนเองมาหักล้างได้ การพิจารณาในระบบกล่าวหาจึงต้องมีบทบัญญัติในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบมาก เพื่อให้เกิดการต่อสู้กันอย่างยุติธรรม
- ดังนั้น หากกฎหมายวิธีพิจารณาความของประเทศใดมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำสืบพยานมากก็จะเป็นระบบกล่าวหา ส่วนประเทศใดกฎหมายวิธีพิจารณาความมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำสืบพยานน้อยก็จะเป็นระบบไต่สวน

- พยานหลักฐานมีความสำคัญอย่างไร
- พิเคราะห์ตัวอย่างต่อไปนี้
- ตัวอย่างที่ 1 หากท่านเป็นพนักงานสอบสวน ซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ ได้รับการแจ้งจากสายตรวจทางวิทย์ว่า พบศพชายไม่ทราบชื่อ นอนตายอยู่ริมถนน ในฐานะพนักงานสอบสวนท่านทราบข้อเท็จจริงอะไรบ้าง
- ตัวอย่างที่ 2 หากท่านเป็นพนักงานสอบสวน ซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ ได้รับการจากการสายตรวจทางวิทย์ว่า มีการฆ่ากันตาย ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ผู้ตายชื่อนายแดง ส่วนคนที่ฆ�ายังไม่ทราบเพราะได้หลบหนีไป ต่อมาตำรวจจับนายดำได้พร้อมมิดของกลางได้ เชื่อว่าเป็นคนที่ลงมือฆ่านายแดง นายดำปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นคนฆ่านายแดง ในฐานะพนักงานสอบสวนท่านทราบข้อเท็จจริงอะไรบ้าง

(ต่อ)

- จากทั้งสองตัวอย่าง เราไม่มีทางจะทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีอาญาได้ ไม่เหมือนกับการทำข้อสอบกฎหมายอาญาที่โจทย์หรือคำถามจะมีข้อเท็จจริงที่ครบถ้วนมาให้ เราเพียงแต่นำข้อเท็จจริงในโจทย์นั้นมาวินิจฉัยกับหลักกฎหมายให้ถูกต้อง ผิดถูกก็ว่ากันไป แต่ในการดำเนินคดีอาญาจริง ๆ กว่าข้อเท็จจริงจะปรากฏชัดเจนจนสามารถวินิจฉัยได้นั้นต้องมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงว่ามีการกระทำอันเป็นความผิดหรือไม่ โดยสิ่งที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ คือ พยานหลักฐาน (Evidence) ดังนั้นหากจะพิสูจน์ข้อเท็จจริง (Fact) ต้องอาศัยพยานหลักฐานในการพิสูจน์ ส่วนข้อกฎหมายนั้นไม่ต้องอาศัยพยานหลักฐานในการพิสูจน์ เป็นเรื่องที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการตัดสินปัญหาข้อกฎหมายได้เลย
- หากความจริงไม่ปรากฏ ความยุติธรรมก็ไม่อาจจะเกิดขึ้นได้ เพราะฉะนั้น บุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีหน้าที่ต้องทำความจริงปรากฏ เพราะหากไม่สามารถค้นหาความจริงในคดีได้ ศาลก็ไม่อาจตัดสินได้ถูกต้อง เช่น อาจไม่สามารถลงโทษจำเลยได้ หรือลงโทษจำเลยที่ไม่ได้ทำผิด

- พยานหลักฐานนำมาใช้พิสูจน์อะไร
- หากเป็นปัญหาข้อกฎหมายนั้นไม่ต้องอาศัยพยานหลักฐานในการพิสูจน์ เพราะเป็นปัญหาที่ต้องนำตัวบทกฎหมายมาใช้ในการวินิจฉัยโดยมีข้อเท็จจริงที่ได้ฟังเป็นยุติแล้วเป็นฐาน เช่น ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจฟ้อง ปัญหาเกี่ยวกับอายุความ ปัญหาว่าดำเนินกระบวนการพิจารณาผิดกฎหมาย เป็นต้น
- แต่หากเป็นปัญหาข้อเท็จจริง (Fact) ต้องใช้พยานหลักฐานพิสูจน์ เช่น เกิดเหตุนายแดงเอามีดฟันนายดำจนนายดำทนพิษบาดแผลไม่ไหวจนถึงแก่ความตาย ในคดีนี้มีอะไรบางอย่างที่จะนำมาพิสูจน์ให้เห็นได้ว่านายแดงมีความผิด สิ่งที่น่ามาพิสูจน์ให้เห็นว่านายแดงมีความผิดหรือบริสุทธิ์ก็คือ พยานหลักฐานนั่นเอง เช่นตัวอย่างดังต่อไปนี้

- ตัวอย่างที่ 1 นายหนึ่งถูกนายสองข่มขืนไป แต่ได้เข้าแจ้งความร้องทุกข์หลังจากเกิดเหตุไปแล้ว 4 เดือน ปัญหาคือขาดอายุความ (ความผิดต่อส่วนตัว) หรือยังนั้น เป็นปัญหาข้อกฎหมาย ส่วนปัญหาว่ามีการข่มขืนกันจริงหรือไม่เป็นปัญหาข้อเท็จจริง ในคดีนี้ปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้นที่จะต้องมีการสืบพยาน เอาพยานหลักฐานมาสืบว่ามีการข่มขืนกันจริงหรือไม่จริง ส่วนปัญหาว่าขาดอายุความหรือไม่ เมื่อเป็นปัญหาข้อกฎหมายศาลสามารถวินิจฉัยได้โดยไม่ต้องสืบพยาน

- ตัวอย่างที่ 2 นายแดงอ้างว่าถูกนายดำขับรถโดยประมาทเลินเล่อชนรถที่ตนเองขับมา ทำให้นายแดงได้รับบาดเจ็บ และรถยนต์เสียหายต้องซ่อมแซม จึงฟ้องเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการทำละเมิดของนายดำต่อศาล เป็นเงินจำนวน 200,000 บาท นายดำต่อสู้ว่าไม่ได้ขับรถโดยประมาทไม่ได้ทำละเมิด และนายแดงฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่วันทำละเมิดซึ่งขาดอายุความแล้ว กรณีเช่นนี้จะเห็นได้ว่า ในคดีแพ่งเรื่องนี้ ปัญหาเกี่ยวกับฟ้องของนายแดงขาดอายุความหรือไม่เป็นปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งไม่ต้องอาศัยพยานหลักฐานมาพิสูจน์ว่าขาดอายุความหรือไม่ขาด แต่ปัญหาวานายดำทำละเมิดหรือไม่นั้นต้องอาศัยพยานหลักฐานมาพิสูจน์ หากฝ่ายที่เป็นผู้กล่าวหา (โจทก์) เอาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ไม่ได้ว่านายดำทำละเมิดอย่างไร ศาลก็ย่อมยกฟ้องให้จำเลยเป็นฝ่ายชนะคดีไป

ประเภทของพยานหลักฐาน

- พยานบุคคล (Witness)
- คือบุคคลที่มาเบิกความให้ข้อเท็จจริงในคดีต่อศาล โดยการเล่าเรื่องหรือตอบคำถามของศาลหรือคู่ความที่เกี่ยวข้อง คำเบิกความหรือถ้อยคำเท่านั้นที่ถือเป็นพยาน ไม่ใช่ตัวพยาน เรียกพยานบุคคลได้อีกอย่างว่า “พยานถ้อยคำ (Oral Evidence)” และในคดีอาญา พยานบุคคลถือเป็นพยานที่สำคัญที่สุด การสืบพยานบุคคลนั้นในทางอาญาแล้วมีความยุ่งยากมากมายหลายประการ และมีรายละเอียดค่อนข้างมาก เพราะการสืบพยานบุคคลจะต้องให้พยานคนนั้นเบิกความออกมา โดยการเล่าเรื่องหรือตอบคำถามของศาลหรือทนายความ การเบิกความนั้นก็ต้องเบิกความโดยพยานนั้นสมัครใจจะไปบังคับ ชูเชิญให้เขาเบิกความยอมทำไม่ได้ อีกทั้งในปัจจุบันมีหลักเกณฑ์ เกี่ยวกับการสืบพยานเด็กซึ่งต้องสืบโดยวิธีการพิเศษแตกต่างจากการสืบพยานผู้ใหญ่อีกด้วย

- พยานเอกสาร (documentary evidence)

- คือ สิ่งซึ่งมีการบันทึกตัวอักษร ตัวเลข หรือเครื่องหมายไว้ สิ่งนั้นจะเป็นอะไรก็ได้ จะบันทึกด้วยวิธีใด ๆ ก็ได้ สิ่งที่พยานเอกสารพิสูจน์ คือ ข้อความที่เอกสารแสดงออก ไม่ใช่ตัววัตถุเอกสาร พยานเอกสารนั้นเป็นพยานสำคัญในคดีแพ่ง พยานเอกสารนั้นหากแยกประเภทของเอกสารก็มีอยู่ด้วยกันหลายประเภท เช่น เอกสารธรรมดา เอกสารสิทธิ เอกสารราชการ และเอกสารมหาชน เมื่อเอกสารมีหลายประเภท การนำสืบพยานเอกสารก็ย่อมมีความแตกต่างกัน ตามประเภทของเอกสารนั้น ๆ พยานเอกสารสำคัญมากในการนำมาสืบในคดีแพ่ง เพราะในคดีแพ่งมักทำสัญญากันไว้เป็นหลักฐานในการก่อนิติสัมพันธ์กัน ดังนั้นเมื่อเกิดข้อพิพาทกันตามสัญญา ก็จะต้องเอาสัญญามาเป็นหลักฐานในคดี

- พยานวัตถุ (physical evidence, real evidence หรือ material evidence)
- ได้แก่ วัตถุหรือสิ่งอื่นใดที่อาจจะพิสูจน์ความจริงต่อศาลได้โดยการตรวจดูมิใช่โดยการอ่านหรือพิจารณาข้อความที่บันทึกไว้ เช่น มีด ปืน ยาเสพติดของกลาง บาดแผลของผู้เสียหาย ศพของผู้เสียชีวิต พยานวัตถุอาจเป็นพยานที่เป็นสังหาริมทรัพย์หรือเป็นอสังหาริมทรัพย์ วัตถุใดที่สามารถนำมาศาลเพื่อให้ตรวจดูได้ก็นำมา ส่วนวัตถุไหนนำมาไม่ได้ศาลอ่านจะต้องออกไปตรวจดู
- การแบ่งประเภทของพยานเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ นั้น แบ่งตามลักษณะของพยาน ส่วนคุณค่าหรือน้ำหนักของพยานก็แล้วแต่คดี เช่น ในคดีแพ่งที่มีการก่อกันคดีสัมพันธ์กันของคู่สัญญา เอกสารที่ทำกันขึ้นมา เช่น สัญญาเช่า สัญญาซื้อขาย ย่อมมีความน่าเชื่อถือกว่าคำพูดของพยาน ดังนั้น พยานเอกสารจึงมีน้ำหนักมากกว่าพยานบุคคล

- พยานโดยตรง พยานแวดล้อมกรณี หมายถึงอะไร
- พยานโดยตรง (Direct Evidence) เป็นพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นข้อเท็จจริงที่จะพิสูจน์ได้โดยตรง เช่น บุคคลที่เห็นเหตุการณ์ยิงกันตาย ศาลสามารถรับฟังข้อเท็จจริงจากคำเบิกความพยานได้โดยไม่ต้องหาเหตุผลอื่นมาเพื่ออนุมานว่ามีข้อเท็จจริงบางอย่างที่คู่ความกล่าวอ้างหรือไม่อีก
- พยานแวดล้อมกรณี (Circumstantial Evidence) เป็นพยานที่ไม่ได้แสดงถึงข้อเท็จจริงที่พิสูจน์โดยตรง แต่อาจทำให้ศาลอนุมานได้ว่าข้อเท็จจริงที่คู่ความประสงค์จะพิสูจน์มีอยู่จริงหรือไม่ เช่น คำเบิกความของพยานว่าเห็นจำเลยถือมีดเปื้อนเลือดวิ่งออกมาจากในบ้าน เช่น เห็นจำเลยขับรถเข้าในซอยบ้านผู้ตายอย่างมีพิรุณ หรือรอยเบรกรถบนถนนเป็นทางยาวแสดงให้เห็นได้ว่าจำเลยอาจขับรถมาด้วยความเร็วเพราะใช้ระยะเวลาในการเบรกลาย
- การแบ่งพยานโดยตรงกับพยานแวดล้อมกรณี มีผลต่อการตัดสินคดีของศาล คุณค่าในการพิสูจน์ของพยานโดยตรงย่อมมีน้ำหนักมากกว่าพยานแวดล้อมกรณี

- ประจักษ์พยาน พยานบอกเล่า หมายถึงอะไร
- ประจักษ์พยาน (Eye Witness) เป็นพยานที่มากับความให้ข้อเท็จจริงแก่ศาล ตามที่ตนได้รับรู้มาจากประสาทของตน มิใช่รู้มาจากการบอกเล่าของผู้อื่น เช่น คนที่เห็นจำเลยเอาปืนยิง คนที่เอามีดแทง คนที่เห็นโจทก์และจำเลยทำสัญญากัน (ข้อสังเกต ประจักษ์พยานนั้นแม้ภาษาไทยจะใช้คำว่า ประจักษ์พยาน และภาษาอังกฤษใช้คำว่า Eye Witness ก็ไม่ได้หมายถึงต้องเป็นพยานที่เห็นเหตุการณ์ด้วยตาเท่านั้น แต่หมายถึงรับรู้เรื่องราวโดยประสาทสัมผัสของตนเอง)
- พยานบอกเล่า (Hearsay) คือ พยานที่ไม่ได้เห็นเหตุการณ์หรือไม่ได้รับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง แต่เป็นพยานที่รับฟังจากผู้อื่น แล้วเอาความที่ได้รับฟังมาเล่าหรือมาเบิกความต่อศาลอีกที พยานบอกเล่านี้ไม่อาจถูกซักค้านได้เพราะไม่เห็นหรือรับรู้เหตุการณ์มาด้วยตนเอง เป็นพยานที่น่าเชื่อถือ (unreliable) (ข้อสังเกต พยานบอกเล่านั้นโดยหลักแล้วศาลจะไม่รับฟัง เพราะถือว่าเป็นพยานที่น่าเชื่อถือในคดีแพ่งและในคดีอาญาก็จะมีบทบัญญัติที่ห้ามศาลรับฟังพยานบอกเล่าไว้)

- พิจารณาตัวอย่าง นายแดงเห็นนายเอเอามีดแทงนายบี แล้ววิ่งหนีออกไปทางหลังบ้าน นายดำเห็นนายเอถือมีดที่เปื้อนเลือดวิ่งออกมาจากบ้านอย่างมีพิรุณ สงสัยว่านายเอจะเป็นคนฆ่านายบี จึงเอาเรื่องดังกล่าวไปเล่าให้นายขาวฟัง
- แแดง คือ ประจักษ์พยาน
- ดำ คือ พยานแวดล้อมกรณี
- ขาว คือ พยานบอกเล่า

- พยานชั้น 1 พยานชั้น 2 หมายถึงอะไร
- พยานชั้น 1 พยานชั้น 2 ไม่มีในกฎหมายไทย แต่นำมาจากหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ ตามหลักที่ว่า ต้องนำพยานหลักฐานที่ดีที่สุดมาสืบในศาล (**The best Evidence**) เช่น การนำสืบพยานเอกสารต้องนำต้นฉบับเอกสารมาสืบเท่านั้น การนำพยานบุคคลมาสืบ พยานบุคคลนั้นต้องเป็นประจักษ์พยานเท่านั้น เป็นต้น

- พยานนำ และพยานหมาย หมายถึงอะไร
- พยานนำและพยานหมาย เป็นภาษาที่ใช้เรียกประเภทพยานที่มาเบิกความในศาล โดยหากพยานบุคคลนั้นเป็นพยานที่คู่ความพามาศาลเอง เช่น โจทก์ได้ไปขอให้นายแดงซึ่งเป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์มาเบิกความในศาล โดยพยานายแดงมาศาลในวันนัด หรือได้นัดแนะให้นายแดงมาศาลในวันนัด โดยที่ศาลไม่ได้ออกหมายเรียกให้มาเบิกความ กรณีเช่นนี้เรียกว่า พยานนำ (พยานที่คู่ความนำมาเอง)
- ส่วนพยานหมาย เป็นกรณีที่พยานที่คู่ความต้องการให้มาเบิกความในศาลไม่ยอมมา จึงต้องขอให้ศาลหมายเรียกให้มาเบิกความในศาลในฐานะพยาน

- **ปัญหาข้อเท็จจริง**

- เป็นปัญหาเกี่ยวกับการโต้แย้งดุลพินิจการรับฟังพยานหลักฐานของศาล หรือปัญหาในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลเป็นข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการสืบพยาน

- **ปัญหาข้อกฎหมาย**

- เป็นปัญหาเกี่ยวกับตีความตัวบทกฎหมาย หรือปัญหาการนำเอาข้อเท็จจริงที่ยุติแล้ว มาปรับวินิจฉัยกับตัวบทกฎหมาย [หรือที่เรียกว่า ปัญหาหาหรือบท]

ท่านศาสตราจารย์ธานีินทร์ กรัยวิเชียร ได้กล่าวไว้ใน คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

- ปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย
- ปัญหาข้อเท็จจริง ได้แก่
 1. ปัญหาที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในคดี
 2. ปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของศาลตามรูปคดี
- ปัญหาข้อกฎหมาย ได้แก่
 1. ปัญหาที่เกี่ยวกับการตีความกฎหมาย
 2. ปัญหาที่เกี่ยวกับการตีความคำพิพากษา คำคู่ความ นิติกรรมสัญญา และเอกสาร
 3. ปัญหาที่เกี่ยวกับการปรับบทกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริง

- คำพิพากษาฎีกาที่ 1579/2550
- ฎีกาของโจทก์ที่ว่าศาลอุทธรณ์ภาค 9 ฟังข้อเท็จจริงว่าที่ดินพิพาทเป็นทรัพย์สินมรดกของมารดาโจทก์และจำเลยที่ 1 เป็นการฟังข้อเท็จจริงแตกต่างไปจากพยานหลักฐานในสำนวนเนื่องจากพยานหลักฐานในสำนวนฟังได้ตามที่โจทก์นำสืบว่าที่ดินพิพาทเป็นของโจทก์นั้น เป็นการหยิบยกพยานและเหตุต่าง ๆ ขึ้นอ้างเพื่อให้ศาลฎีกาฟังว่าที่ดินพิพาทไม่ได้เป็นทรัพย์สินมรดกของมารดาและจำเลยที่ 1 และโจทก์มีสิทธิครอบครองที่ดินพิพาทซึ่งเป็นการฎีกาโต้เถียงดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์ภาค 9 เพื่อให้ศาลฎีการับฟังข้อเท็จจริงตามที่โจทก์นำสืบว่าที่ดินพิพาทเป็นของโจทก์เป็นฎีกาในข้อเท็จจริง จึงต้องห้ามมิให้ฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 248

- คำพิพากษาฎีกาที่ 9036/2554
- ที่จำเลยฎีกาว่า จำเลยเพียงแต่ชกตอยทำร้ายผู้เสียหาย หากจำเลยจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้ผู้เสียหายก็เป็นเงินจำนวนไม่เกิน 10,000 บาท นั้น เห็นว่า สิทธิในการฎีกาในคดีส่วนแพ่งนั้น ต้องพิจารณาจากทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นฎีกา เมื่อคดีนี้ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายเป็นเงิน 179,000 บาท จำเลยฎีกาโต้เถียงว่าจำเลยต้องรับผิดชอบไม่เกิน 10,000 บาท จำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นฎีกาในคดีส่วนแพ่งจึงไม่เกินสองแสนบาท ต้องห้ามมิให้คู่ความฎีกาในข้อเท็จจริงตาม ป.วิ.พ มาตรา 248 วรรคหนึ่ง ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา 40 ฎีกาของจำเลยในข้อนี้เป็นการโต้เถียงดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์เป็นฎีกาในข้อเท็จจริง ต้องห้ามตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว

หลักการวินิจฉัย

- ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อกฎหมายยากที่จะทำความเข้าใจ มีประโยชน์ในการพิจารณาสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา
- ข้อสังเกตเบื้องต้นที่ใช้ในการวินิจฉัย คือ
- 1) หากข้อเท็จจริงยังเถียงกันอยู่ว่าเหตุการณ์เป็นแบบนั้นแบบนี้ ยังไม่ยุติ แม้จะอ้างข้อกฎหมายมาด้วย ก็เป็นปัญหาข้อเท็จจริง เพราะมีการเถียงข้อเท็จจริงกันอยู่
- เช่น นาย **a** อ้างว่า **b** จะทำร้ายเค้ายก่อนจึงเป็นการป้องกันโดยชอบ **b** อ้างว่าไม่ได้ทำอะไร **a** อยู่ดี ๆ ก็เดินมาต่อย เช่นนี้เป็นปัญหาข้อเท็จจริง (แม้จะอ้างป้องกันหรือไม่มาด้วยก็ตาม)
- แต่หากข้อเท็จจริงยุติคู่ความไม่เถียงกันแล้วว่าการที่ **b** เดินเข้ามาด่าว่าทำทนาย **a** แล้ว **a** ต่อยหน้า **b** เป็นป้องกันหรือไม่ เป็นปัญหาข้อกฎหมาย

- 2) ถ้าเป็นเรื่องดุลพินิจศาลว่าอนุญาตหรือยกคำขอต่าง ๆ ในกระบวนการพิจารณา คู่ความไม่เห็นด้วย
- เช่น ไม่อนุญาตให้ขยายระยะเวลาเพราะไม่มีพฤติการณ์พิเศษ ไม่อนุญาตให้ยื่นคำให้การกรณีขาดนัดเนื่องจากมีเหตุจงใจหรือไม่มีเหตุอันสมควร แล้วคู่ความอ้างว่าดุลพินิจศาลไม่ถูกต้อง ควรที่จะอนุญาต เป็นปัญหาข้อเท็จจริง
- แต่หากคู่ความอ้างว่า ศาลใช้ดุลพินิจขัดต่อกฎหมาย จึงจะเป็นปัญหาข้อกฎหมาย เช่น ศาลอนุญาตให้ขยายระยะเวลาอุทธรณ์ให้อีกฝ่ายหนึ่งทั้ง ๆ ที่สิ้นระยะเวลาแล้วโดยไม่ได้อ้างเหตุสุดวิสัย หรือศาลอนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่ไม่ได้เพราะกรณีขาดนัดพิจารณาที่คู่ความไม่ได้สืบพยาน คู่ความฝ่ายนั้นต้องฟ้องเป็นคดีใหม่เท่านั้น ที่ศาลสั่งให้พิจารณาคดีใหม่จึงไม่มีกฎหมายให้อำนาจ

- 3) ดุลพินิจในการลงโทษหรือกำหนดค่าสินไหมทดแทน เป็นปัญหาข้อเท็จจริง แต่หากอ้างว่าลงโทษเกินกว่าหรือน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือไม่มีอำนาจกำหนดค่าสินไหม เป็นปัญหาข้อกฎหมาย
- แต่หากอ้างว่าลงโทษเบาไป ขอให้รอกการลงโทษ หรือขอให้เพิ่มลดค่าสินไหม เป็นดุลพินิจในการกำหนดโทษหรือค่าเสียหาย เป็นปัญหาข้อเท็จจริง

- **พยานหลักฐานในสำนวน**

- หมายถึง พยานหลักฐานที่ได้ผ่านกระบวนการนำสืบต่อศาล ถูกต้องตามหลักกฎหมายว่าด้วยการยื่นพยานหลักฐาน

- ดังนั้น พยานหลักฐานที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการนำสืบต่อศาล หรือนำสืบต่อศาล แต่ไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมายว่าด้วยการยื่นพยานหลักฐานต่อศาล ต้องถือว่าเป็นพยานหลักฐานนอกสำนวน ศาลจะนำมาวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีไม่ได้

- กรณีที่คู่ความอ้างเอกสารซึ่งอยู่ในสำนวนคดีอื่น ถือว่าเป็นการอ้างเอกสารที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก
- ถ้าสำนวนในคดีอื่นอยู่ในศาลชั้นต้นเดียวกัน ศาลมีอำนาจเรียกเอาเอกสารในสำนวนคดีอื่นมาพิจารณาเองได้ คู่ความที่อ้างไม่จำเป็นต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลขอให้ส่งเรียกเอกสารนั้นมารวมกับคดีคดีนี้อีก ศาลรับฟังต้นฉบับในสำนวนคดีอื่นมาประกอบการวินิจฉัยคดีได้ ไม่เป็นการรับฟังพยานหลักฐานนอกสำนวน ฎ.2728/2523
- แต่หากเป็นคนละศาล คู่ความที่อ้างต้องนำต้นฉบับเอกสารมาส่งศาลหรือยื่นคำขอให้ศาลส่งเรียกหรือยืมสำนวนคดีอื่นมา ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 123 วรรคสอง หากไม่นำดำเนินการไม่ถือว่าเป็นพยานหลักฐานในสำนวน รับฟังไม่ได้ ฎ.1639/2520

พยานหลักฐานในสำนวน นอกสำนวนคืออะไร

- **หลัก** การรับฟังพยานหลักฐานนอกจากที่จะต้องเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะต้องนำสืบตามมาตรา 87(1) แล้ว พยานหลักฐานนั้นต้องเป็นพยานหลักฐานในสำนวนคดีนั้นด้วย (มาตรา 84 ที่แก้ไขใหม่)
- กล่าวคือ ต้องเป็นพยานหลักฐานที่มีการนำเข้าสู่สำนวนโดยชอบด้วยกฎหมายด้วย ศาลจึงมีอำนาจหยิบยกพยานหลักฐานดังกล่าวมาวินิจฉัยได้

- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
- มาตรา 84 การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในคดีใดจะต้องกระทำโดยอาศัยพยานหลักฐานในสำนวนคดีนั้น เว้นแต่
 - (1) ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป
 - (2) ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ หรือ
 - (3) ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับหรือถือว่ารับกันแล้วในศาล

- **มาตรา 87** ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานใดเว้นแต่

(1) พยานหลักฐานนั้นเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในคดีจะต้องนำสืบ และ

(2) คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานหลักฐานได้แสดงความจำนงที่จะอ้างอิงพยานหลักฐานนั้นดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 88 และ 90 แต่ถ้าศาลเห็นว่า เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานอันสำคัญซึ่งเกี่ยวกับประเด็นข้อสำคัญในคดี โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของอนุमतรานี้ ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นนั้นได้

- **มาตรา 88** เมื่อคู่ความฝ่ายใดมีความจำหน่งที่จะอ้างอิงเอกสารฉบับใดหรือคำเบิกความของพยานคนใด หรือมีความจำหน่งที่จะให้ศาลตรวจบุคคล วัตถุ สถานที่ หรืออ้างอิงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้ง หรือความเห็นของผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นพยานหลักฐานสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตน ให้ คู่ความฝ่ายนั้นยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน โดยแสดงเอกสารหรือ สภาพของเอกสารที่จะอ้าง และรายชื่อ ที่อยู่ของบุคคล ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ วัตถุ หรือสถานที่ซึ่ง คู่ความฝ่ายนั้นระบุอ้างเป็นพยานหลักฐาน หรือขอให้ศาลไปตรวจ หรือขอให้ตั้งผู้เชี่ยวชาญแล้วแต่ กรณี พร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุพยานดังกล่าวในจำนวนที่เพียงพอ เพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นมารับไปจาก เจ้าพนักงานศาล

ถ้าคู่ความฝ่ายใดมีความจำหน่งจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม ให้ยื่นคำแถลงขอระบุพยานเพิ่มเติมต่อ ศาลพร้อมกับบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมและสำเนาบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมดังกล่าวได้ภายในสิบห้าวันนับ แต่วันสืบพยาน

เมื่อระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นบัญชีระบุพยานตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แล้วแต่กรณี ได้สิ้นสุดลง แล้ว ถ้าคู่ความฝ่ายใดซึ่งได้ยื่นบัญชีระบุพยานไว้แล้ว มีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่าตนไม่สามารถทราบ ได้ว่าต้องนำพยานหลักฐานบางอย่างมาสืบเพื่อประโยชน์ของตน หรือไม่ทราบว่าพยานหลักฐาน บางอย่างได้มีอยู่ หรือมีเหตุอันสมควรอื่นใด หรือถ้าคู่ความฝ่ายใดซึ่งมิได้ยื่นบัญชีระบุพยานแสดงให้ เป็นที่พอใจแก่ศาลได้ว่า มีเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถยื่นบัญชีระบุพยานตามกำหนดเวลาดังกล่าวได้ คู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำร้องขออนุญาตอ้างพยานหลักฐานเช่นว่านั้นต่อศาลพร้อมกับบัญชีระบุพยาน และสำเนาบัญชีระบุพยานดังกล่าวไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนพิพากษาคดี และถ้าศาลเห็นว่า เพื่อให้การ วินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยงธรรม จำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้น ก็ ให้ศาลอนุญาตตามคำร้อง

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8489/2551

พิเคราะห์แล้ว เห็นควรวินิจฉัยก่อนว่า การที่ผู้คัดค้านอ้างส่งคำเบิกความของพยานในคดีอื่นเป็นพยานหลักฐานของตนในชั้นอุทธรณ์ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เห็นว่า คำเบิกความของพยานในคดีอื่นเป็นพยานเอกสาร หากผู้คัดค้านประสงค์จะอ้างเป็นพยานหลักฐานแห่งตน จะต้องยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลชั้นต้นก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน หากประสงค์จะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม ให้ยื่นคำแถลงขอระบุพยานเพิ่มเติมต่อศาลชั้นต้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันสืบพยาน เมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว หากมีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่า ตนไม่สามารถทราบได้ว่าต้องนำพยานหลักฐานบางอย่างมาสืบเพื่อประโยชน์ของตน หรือไม่ทราบว่าพยานหลักฐานบางอย่างได้มีอยู่หรือมีเหตุอันสมควรอื่นใด แสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลว่ามีเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถยื่นบัญชีระบุพยานตามกำหนดเวลาดังกล่าวได้จะต้องยื่นคำร้องขออนุญาตอ้างพยานหลักฐานไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนพิพากษาคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88 เมื่อคดีนี้ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาไปแล้วและผู้คัดค้านแนบเอกสารมาทำอุทธรณ์โดยไม่มีเหตุอันสมควรจึงหมดเวลาที่จะเพิ่มเติมพยานหลักฐานได้อีก ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 7 ไม่รับฟังเอกสารที่ผู้คัดค้านยื่นในชั้นอุทธรณ์จึงชอบแล้ว ฎีกาข้อนี้ของผู้คัดค้านฟังไม่ขึ้น

- ข้อเท็จจริงที่ไม่ต้องพิสูจน์ด้วยพยานหลักฐาน ได้แก่
- (1) ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป
- (2) ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ และ
- (3) ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับหรือถือว่ารับกันแล้วในศาล

- (1) ข้อเท็จจริงซึ่งรู้จักอยู่ทั่วไป
- หมายความว่า การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในคดีของศาลนั้น จะต้องรับฟังแต่พยานหลักฐานที่ได้นำสืบมาอย่างถูกต้องในสำนวนคดีนั้นๆ เว้นแต่ว่า เรื่องใดเป็นข้อเท็จจริงที่รู้จักอยู่ทั่วไปแล้ว ถึงแม้ไม่มีการนำสืบพยานหลักฐานให้เห็นข้อเท็จจริงดังกล่าวเข้ามาในสำนวนคดีนั้น ศาลก็สามารถหยิบยกนำเอาข้อเท็จจริงนั้นมาวินิจฉัยคดีได้ และคู่ความแต่ละก็ฝ่ายก็สามารถหยิบยกข้อเท็จจริงที่รู้จักอยู่ทั่วไปมากล่าวอ้างเพื่อเป็นประโยชน์แก่คดีของตนเองได้ กล่าวคือ
- “ข้อเท็จจริงที่รู้จักอยู่ทั่วไปเป็นที่แพร่หลายจนไม่มีความจำเป็นต้องมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์อีก หรือข้อเท็จจริงที่คนที่มีสามัญสำนึกหรือความรู้ความคิดในระดับปกตินั้นสามารถวินิจฉัยได้ง่ายและถูกต้องแน่นอนอย่างไม่มีทางจะโต้แย้งได้อีก ฉะนั้นจึงไม่เป็นการสมควรและไม่มีเหตุผลที่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงเช่นนั้นอีก”

- กล่าวโดยสรุปแล้วข้อเท็จจริงที่รู้จักกันอยู่ทั่วไปที่ศาลสามารถหยิบยกขึ้นมาวินิจฉัยคดีได้ แม้ไม่มีการนำสืบถึงเรื่องดังกล่าวนั้น เป็นเรื่องที่ประชาชนทั่วไปซึ่งไม่ได้หมายความว่าถึงประชาชนทุกคนในประเทศไทย แต่หมายความว่าถึงบุคคลที่มีความรู้ความนึกคิดพอสมควร ทั่วถึงกัน อยู่ทั่วไปโดยแพร่หลาย เป็นเรื่องที่เป็นเรื่องสามัญสำนึก (Common sense) ที่วิญญูชนทั่วไปรับรู้ได้ เรื่องที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวันของบุคคลทั่วไป เรื่องความเป็นไปตามธรรมชาติ โดยไม่ใช่การรู้เฉพาะหมู่ เฉพาะเหล่า เฉพาะท้องถิ่น หรือ เป็นเรื่องที่สามารถตรวจสอบจากเอกสารหลักฐานได้อย่างแน่นอน
แม่นยำ

- ตัวอย่างข้อเท็จจริงที่รู้จักกันอยู่ทั่วไป เช่น
- 1. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น ไฟย่อมร้อน น้ำย่อมไหลจากที่สูงลงที่ต่ำ ระยะเวลาการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ช่างขึ้นช่างแรม อยู่ในที่มีดย่อมเห็นไม่ถนัด หน้าร้อนกลางวันยาว หน้าหนาวกลางวันสั้น ทิศเหนือ ทิศใต้ พระอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออก
- 2. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความรู้ที่เป็นมาตรฐานสากล เช่น มาตรฐานชั่ง ตวง วัด การบวก ลบ คูณหาร ทั้งนี้เฉพาะส่วนที่ไม่ลงลายละเอียดลึกเกินไปนัก

- 3. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภูมิประเทศและสภาพความเป็นไปในชีวิตประจำวัน ถ้าไม่ละเอียดลงเกินไปนัก เช่นที่ว่า เชียงใหม่อยู่ภาคเหนือของไทย ประเทศไทยอยู่ติดกับประเทศใดบ้าง กรุงเทพมหานครมีผู้คนแออัด ในช่วงเวลาเร่งด่วนในกรุงเทพมหานครจะติดขัด เขียวราชและแหล่งรวมของกิน จังหวัดภูเก็ตเป็นเกาะ ทางภาคเหนือหนาวกว่าภาคกลาง แต่หากลงรายละเอียดถึงขั้นที่ว่า ซอยใดมีลักษณะเป็นเช่นใด ตำบลใดตั้งอยู่ที่ใด เช่นนี้ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ศาลรู้ได้เอง
- 4. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเมืองเฉพาะที่สำคัญ เช่น การปฏิวัติรัฐประหาร รัฐธรรมนูญ การขึ้นครองราชย์ การประกาศสงคราม การดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ของข้าราชการในประเทศ

- 5. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เฉพาะส่วนที่ไม่ลงละเอียดลึกไปนัก เช่น โลกเดินรอบพระอาทิตย์ น้ำเป็นของเหลวและจะแข็งตัวเมื่อมีอุณหภูมิ 0 องศา แต่ถ้าลึกไปกว่านี้ เช่น แสงมีความเร็วประมาณ 186400 ไมล์ ต่อ 1 นาที หรือน้ำเป็นสารประกอบระหว่างไฮโดรเจน 2 อะตอม ออกซิเจน 1 อะตอม ถือเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่ศาลไม่อาจรับรู้ได้เองแต่ต้องมีผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความอธิบาย ตัวอย่างเช่นคดีที่โด่งดังในปัจจุบันที่ ด.ญ.กนกพรหรือมาริส่า ทินนิง เป็นโจทก์ฟ้องสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่นายกแพทยสภาออกมาวิจารณ์ว่า ศาลไม่มีความรู้เรื่องทางการแพทย์นั้น ความจริงแล้ว ตามหลักกฎหมายเรื่องการนำสืบถึงขั้นตอนวิธีการรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่ถูกต้องตามหลักการแพทย์นั้น ก็มีใช่เป็นข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไปที่ศาลสามารถรับรู้ได้เอง แต่เป็นข้อเท็จจริงที่ฝ่ายที่กล่าวอ้างมีหน้าที่นำผู้เชี่ยวชาญมานำสืบให้ศาลเห็น ถึงแม้ศาลจะมีความรู้ทางการแพทย์เพียงใดก็ตาม หากไม่มีการนำสืบพยานหลักฐานดังกล่าวเข้ามาในสำนวน ศาลก็ไม่อาจนำความรู้ส่วนตัวของตนเองมาวินิจฉัยคดีได้

- 6. ภาษา ในส่วนของภาษาไทย ถือเป็นภาษาประจำชาติที่ทุกคนต้องรู้ ความหมายตามธรรมเนียมของภาษาไทยเป็นสิ่งที่ไม่ต้องนำเสนอ เว้นแต่ถ้อยคำภาษาไทยที่มีความหมาย 2 แง่ หรือกำกวม หรือเป็นภาษาท้องถิ่น คำศัพท์เฉพาะกลุ่ม ภาษาโบราณ จะต้องนำเสนอ เพื่อให้ศาลรู้ความหมาย ส่วนถ้อยคำภาษาต่างประเทศนั้น ศาลไทยย่อมไม่รับรู้ แม้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีจะมีความรู้ภาษาต่างประเทศนั้นดีเพียงใด ก็หาอาจนำความรู้ที่เป็นส่วนตัวนั้นมาวินิจฉัยคดีไม่ ซึ่งโดยปกติแล้วจะต้องมีล่ามแปลความหมายของภาษานั้น ยกเว้นแต่ภาษาต่างประเทศบางคำได้มีการยอมรับเข้ามาใช้โดยแพร่หลายจนถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของภาษาไทยไปแล้ว เช่น แท็กซี่ ฟรี โอเค ฮัลโหล เป็นต้น

- 7. ขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง มีลักษณะของเทศกาล เป็นเช่นไร วันหยุดราชการหรือวันทำการของราชการเป็นวันใดบ้าง ทั้งนี้เฉพาะ ประเพณีที่เป็นที่แพร่หลายเป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไป หากเป็นประเพณีเฉพาะท้องถิ่น เช่น งานวันวิงวายนของจังหวัดชลบุรี ก็ไม่ใช่เรื่องที่ศาลจะรับรู้ได้เองว่า ลักษณะของ เทศกาลนั้นเป็นเช่นไร
- 8. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปอื่นๆ เช่น เสือเป็นสัตว์ดุร้าย แมวเป็นสัตว์เลี้ยง รกตุ๊กๆ มีลักษณะเป็นเช่นไร รถบรรทุกมีลักษณะเป็นเช่นไร อาคารพาณิชย์มีลักษณะ เป็นเช่นไร มืดเป็นของมีคม ปืนเป็นอาวุธร้ายแรง เด็ดๆ ไม่มีความระมัดระวังและความ รอบคอบดังเช่นผู้ใหญ่ คนเมาสุรามักเดินไม่ตรงและพูดไม่ชัด

- (2) ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ หมายถึง ข้อเท็จจริงที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเด็ดขาด หรือเป็นกฎหมายปิดปาก ข้อเท็จจริงนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้ ไม่สามารถนำสืบให้ศาลเห็นเป็นอย่างอื่นได้
- เช่น ตาม พรบ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ บัญญัติไว้ว่า
- **มาตรา 15** ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 เว้นแต่รัฐมนตรีได้อนุญาตเฉพาะในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ
- การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง
- การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ตามปริมาณดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย
- (1) เด็กซ์โตรโลเซอรัไนด์ หรือ แอล เอส ดี มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ศูนย์จุดเจ็ดห้ำ มิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไปหรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่สามร้อยมิลลิกรัมขึ้นไป
- (2) แอมเฟตามีนหรืออนุพันธ์แอมเฟตามีน มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่สามร้อยเจ็ดสิบห้ำ มิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไป หรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่หนึ่งจุดห้ากรัมขึ้นไป

- ดังนั้น หากมีการครอบครองสารเสพติด ตามปริมาณที่กฎหมายกำหนด จะแก้ตัวว่าครอบครองเพื่อเสพไม่ได้
- ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนคดีอาญา ถือเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้ในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา
- เช่น ในคดีอาญา ศาลพิพากษาให้จำเลยมีความผิดฐานขบถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย โดยศาลฟังว่า จำเลยประมาท ดังนั้น ในคดีแพ่งที่มีการเรียกค่าเสียหาย ศาลที่พิจารณาคดีแพ่งจะฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยไม่ได้ประมาทไม่ได้ ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนคดีอาญานั้น จึงถือเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้

- (3) ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับหรือถือว่ารับกันแล้วในศาล
- (1) ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับกันแล้วในศาล
- (2) ข้อเท็จจริงที่ถือว่าคู่ความรับกันแล้วในศาล
- ข้อสำคัญ เมื่อเป็นคำรับของคู่ความในศาลแล้ว ย่อมถือว่าข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติ ศาลต้องฟังข้อเท็จจริงยุติตามคำรับนั้น ศาลจะไปฟังข้อเท็จจริงเป็นอย่างอื่นไม่ได้ ฎ.1087/2538, ฎ.3504/2542, ฎ.4956/2557 แต่หลักการนี้ใช้บังคับเฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น ไม่นำไปใช้ในคดีอาญา

- หลักทั่วไปเกี่ยวกับคำรับ
- (1) คำรับต้องเกิดขึ้นในศาล ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับกันนอกศาล ไม่ถือว่าเป็นคำรับตาม ป.วิ.พ. มาตรา 84 (3) เว้นแต่ถ้ามีการนำคำรับที่กระทำกันนอกศาลมากล่าวอ้างกันในศาล และคู่ความฝ่ายที่กล่าวคำรับดังกล่าวไม่ได้โต้แย้งเป็นอย่างอื่น ถือเป็นคำรับในศาล ศาลรับฟังข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นที่ยุติได้
ฎ.4320/2540

- (2) คำรับของกลุ่มความในระหว่างเบิกความเป็นพยาน เป็นคำพยานบุคคลในฐานะพยานหลักฐานอย่างหนึ่ง มิใช่คำรับตาม ป.วิ.พ. มาตรา 84 (3) ศาลไม่อาจรับฟังข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติตามนั้นได้ เพียงแต่หากคำรับดังกล่าวเชื่อมกับพยานของกลุ่มความอีกฝ่าย ก็อาจมีผลทำให้คำพยานของกลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่งมีน้ำหนักให้รับฟังยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ศาลต้องนำไปชั่งน้ำหนักพยานอีกชั้นหนึ่ง ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 104

ฎ.2542/2524

- (3) ข้อเท็จจริงใดที่คู่ความอีกฝ่ายกล่าวอ้าง แล้วคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ซักค้านหรือนำสืบหักล้างข้อเท็จจริงที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเบิกความจะถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นยอมรับข้อเท็จจริงตามคำเบิกความดังกล่าวแล้วไม่ได้ ฎ.3031/2544
- (4) ในคดีที่มีคู่ความฝ่ายเดียวกันหลายคน (คู่ความร่วมมือ) ตาม ปวิพ.มาตรา 59 คำรับของคู่ความเป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้ทำคำรับ ไม่มีผลผูกพันคู่ความคนอื่น ๆ ที่มีได้ทำคำรับนั้น ฎ.8880/2547

- คำรับที่เกิดจากคำให้การของจำเลย
- (1) คำให้การของจำเลยยอมรับข้ออ้างตามคำฟ้องโจทก์โดยชัดแจ้ง
- (2) คำให้การของจำเลยมิได้กล่าวถึงข้อเท็จจริงอันเป็นข้ออ้างตามคำฟ้องของโจทก์ในข้อใด ถือว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงนั้น
- ข้อสำคัญ ในประเด็นเรื่องค่าเสียหายควรกำหนดเท่าใด หรือมัดจำหรือเบี้ยปรับควรลดหรือไม่ แม้จำเลยจะมีได้ให้การโต้แย้งถึงประเด็นดังกล่าว ก็ไม่ถือว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงตามฟ้องโจทก์ แม้โจทก์จะนำพยานหลักฐานเข้าสืบแสดงไม่ได้ประจักษ์ตามขอศาลก็กำหนดได้เองได้ตามสมควรแก่พฤติการณ์แห่งคดี

- ข้อสังเกต ในประเด็นเรื่อง “ค่าเสียหายควรกำหนดมากน้อยเพียงไร” ต้องแยกพิจารณาเป็น 2 ประเด็น คือ
- (1) ประเด็นที่ว่า “โจทก์เสียหายหรือไม่” ต้องเป็นไปตามหลักทั่วไปที่ว่า ถ้าคำให้การของจำเลยมิได้ให้การปฏิเสธโดยชัดแจ้งว่าโจทก์มิได้เสียหาย ถือว่าจำเลยยอมรับแล้วว่าโจทก์เสียหาย แต่ถ้าคำให้การของจำเลยให้การปฏิเสธโดยชัดแจ้งว่าโจทก์มิได้เสียหาย เช่นนี้ ถือว่ามีประเด็นข้อพิพาท โจทก์มีภาระการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า โจทก์เสียหายจริง หากโจทก์ไม่นำพยานหลักฐานเข้าสืบ หรือพยานหลักฐานที่เข้าสืบไม่มีน้ำหนักเพียงพอ โจทก์ต้องแพ้ในประเด็นนี้ ย่อมเป็นผลให้โจทก์ไม่อาจเรียกค่าเสียหายได้
- (2) ประเด็นที่ว่า “ควรกำหนดค่าเสียหายให้โจทก์เท่าใด” แม้จำเลยไม่ให้การปฏิเสธ ก็ไม่ถือว่าจำเลยรับว่าค่าเสียหายเป็นตามคำฟ้องโจทก์ ในทางกลับกันแม้โจทก์ไม่นำพยานหลักฐานเข้าสืบว่าโจทก์ได้รับความเสียหายเท่าใด หรือพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบสืบไม่มีน้ำหนักเพียงพอว่าโจทก์ได้รับความเสียหายเท่าใด ศาลก็กำหนดให้เองได้

- (3) คำให้การของจำเลยปฏิเสธฟ้องโจทก์ไม่ชัดเจน ใช้ถ้อยคำคลุมเครือ
- เช่น “นอกจากจำเลยจะให้การรับโดยชัดเจนในเรื่องใดแล้วขอให้การปฏิเสธฟ้องทั้งสิ้น” “นอกจากที่ให้การไว้แล้วถือว่าปฏิเสธ” “โจทก์เป็นนิติบุคคลหรือไม่ โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ จำเลยไม่ทราบไม่รับรอง ไม่รับรู้ไม่รับรอง” “พินัยกรรมมีอยู่จริงหรือไม่ มีผลบังคับหรือไม่ จำเลยไม่ทราบ จึงไม่ขอรับรอง” “ไม่ทราบไม่แน่ใจว่ามีการโอนสิทธิเรียกร้องจริงหรือไม่ มอบอำนาจให้ฟ้องคดีโดยชอบหรือไม่ ไม่ทราบไม่รับรอง”
เช่นนี้ถือว่า จำเลยรับข้อเท็จจริงตามฟ้องโจทก์
- ข้อสำคัญ แม้จำเลยจะให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์โดยชัดเจน และแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธนั้น ถ้าต่อมาในระหว่างพิจารณา จำเลยแถลงสละประเด็นข้อต่อสู้ตามคำให้การ ย่อมถือว่า จำเลยรับข้อเท็จจริงตามฟ้องโจทก์ในประเด็นที่จำเลยสละแล้ว

- คำถาม จำเลยให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์โดยชัดแจ้ง แต่มีได้แสดงเหตุแห่งการปฏิเสธหรือแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธไม่ชัดแจ้ง หรือแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธขัดแย้งกัน ถือว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงตามฟ้องโจทก์หรือไม่
- คำตอบ ไม่ถือว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงตามคำฟ้องโจทก์ คดียังมีประเด็นข้อพิพาทอยู่และโจทก์ยังคงมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ เพียงแต่จำเลยไม่มีสิทธิที่จะนำพยานเข้าสืบตามข้อต่อสู้ของตน ฎ.7047/2540

- คำถาม คำให้การของจำเลยที่ขัดแย้งกัน ยืนยันข้อเท็จจริงหลายทาง จะถือว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงตามฟ้องโจทก์หรือไม่
- คำตอบ กรณีที่จำเลยให้การขัดแย้งกันเอง ถือเป็นคำให้การที่ไม่ชอบด้วย ปวิพ.มาตรา 177 วรรคสอง ไม่มีประเด็นให้ต้องวินิจฉัยตามคำให้การ จำเลยไม่มีสิทธินำสืบตามข้อต่อสู้(จำเลยไม่มีประเด็นนำสืบ) แต่คำให้การดังกล่าวถือว่าเป็นคำให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ทั้งสิ้น คดียังมีประเด็นข้อพิพาทตามคำฟ้องโจทก์ ไม่ถือว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงตามคำฟ้องโจทก์ ฎ.1069/2554

- คำรับที่จากการส่งคำบอกกล่าวของกลุ่มความอีกฝ่ายตาม ปวิพ.มาตรา 100
- (1) กลุ่มความฝ่ายที่ประสงค์จะอ้างอิงข้อเท็จจริงใดเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน อาจส่งคำบอกกล่าวเป็นหนังสือแจ้งรายการข้อเท็จจริงนั้นให้กลุ่มความอีกฝ่าย
- (2) ถ้าในวันสืบพยาน กลุ่มความฝ่ายที่ส่งคำบอกกล่าวร้องขอต่อศาล ให้ศาล สอบถามกลุ่มความอีกฝ่ายว่าจะยอมรับข้อเท็จจริงตามคำบอกกล่าวหรือไม่
- (3) ถ้ากลุ่มความอีกฝ่ายไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด หรือปฏิเสธ ข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้ง ให้ถือว่ายอมรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว เว้นแต่กลุ่มความฝ่ายนั้นไม่อยู่ในวิสัยจะตอบหรือแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธในขณะนั้น
- ข้อสำคัญ นำไปใช้กับการให้กลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับเอกสารว่าถูกต้องแท้จริง ด้วย ตาม ปวิพ.มาตรา 100 วรรคสาม

- คำรับที่เกิดจากการที่ศาลสอบถามคู่ความถึงข้อเท็จจริงใดในวันชี้สองสถาน ตาม ปวิพ. มาตรา 183
- (1) ในวันชี้สองสถาน กฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลมีอำนาจสอบถามข้อเท็จจริงรวมทั้งพยานหลักฐาน ที่จะต้องสืบพินิจกันคดีนั้นได้ก่อนการชี้สองสถาน
- (2) คู่ความฝ่ายที่ถูกศาลสอบถามมีหน้าที่ต้องตอบคำถามนั้นต่อศาลและถ้าตอบปฏิเสธก็ต้องให้เหตุผลด้วย
- (3) ถ้าคู่ความฝ่ายที่ถูกศาลสอบถาม ไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดที่ศาลสอบถาม หรือปฏิเสธข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่ายอมรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว เว้นแต่ไม่อยู่ในวิสัยที่จะต้องหรือแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธได้ในขณะนั้น

- คำรับของคู่ความในคดีแพ่ง ส่วนใหญ่เกิดจาก
 - 1. การยื่นคำคู่ความ
 - 2. การชี้สองสถานและการกำหนดประเด็นข้อพิพาท
 - 3. การแถลงรับข้อเท็จจริง

- คำรับของจำเลยในคดีอาญา แบ่งพิจารณาออกเป็น
 - 1. รับสารภาพต่อบุคคลอื่น
 - 2. รับสารภาพต่อเจ้าพนักงานผู้จับกุม
 - 3. รับสารภาพต่อพนักงานสอบสวน
 - 4. รับสารภาพต่อศาล

- กรณีที่กฎหมายถือว่าเป็นคำรับของกลุ่มความอีกด้วย พิจารณาดังต่อไปนี้
- มาตรา 123 ถ้าต้นฉบับเอกสารซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเป็นพยาน หลักฐานนั้น อยู่ในความครอบครองของกลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่ง คู่ความฝ่ายที่อ้างจะยื่นคำขอโดย ทำเป็นคำร้องต่อศาลขอให้สั่งคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ส่งต้นฉบับเอกสารแทนการที่ ตนจะต้องส่งสำเนาเอกสารนั้นก็ได้อีก ถ้าศาลเห็นว่าเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐาน สำคัญ และคำร้องนั้นฟังได้ ให้ศาลมีคำสั่งให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยื่นต้นฉบับ เอกสารต่อศาลภายใน เวลาอันสมควรแล้วแต่ศาลจะกำหนด ถ้าคู่ความอีกฝ่าย หนึ่งมีต้นฉบับ เอกสารอยู่ในครอบครองไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเช่นว่านั้น ให้ถือว่า ข้อเท็จจริงแห่งข้ออ้างที่ผู้ขอจะต้องนำสืบโดยเอกสารนั้น คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ ยอมรับแล้ว

- มาตรา 124 ถ้าคู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารไม่ยอมนำมาหรือยื่น ต้นฉบับเอกสาร หรือถ้า คู่ความฝ่ายนั้นได้ทำให้เสียหาย ทำลาย ปิดบัง หรือทำด้วยประการอื่นใดให้เอกสารนั้น ไร้ประโยชน์โดย มุ่งหมายที่จะกีดกัน ไม่ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารนั้นเป็น พยานหลักฐาน ให้ถือว่าข้อเท็จจริงแห่งข้ออ้างที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องนำสืบโดย เอกสารนั้นคู่ความฝ่ายที่ไม่นำมาหรือยื่นเอกสาร ดังกล่าวข้างต้นนั้นได้ยอมรับแล้ว
- มาตรา 125 วรรค 3 ถ้าคู่ความซึ่งประสงค์จะคัดค้านไม่คัดค้านการอ้างเอกสารเสียก่อน การสืบพยานเอกสารนั้นเสร็จหรือศาลไม่อนุญาตให้คัดค้านภายหลังนั้น ห้ามมิให้ คู่ความนั้นคัดค้านการมีอยู่และความแท้จริงของเอกสารนั้น หรือความถูกต้องแห่ง สำเนาเอกสารนั้น แต่ทั้งนี้ไม่ตัดอำนาจของศาลในอันที่จะได้สวนและชี้ขาดในเรื่องการมี อยู่ ความแท้จริงหรือความถูกต้องเช่นว่านั้นในเมื่อศาลเห็นสมควร และไม่ตัดสิทธิของ คู่ความนั้นที่จะอ้างว่าสัญญาหรือหนี้ที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์หรือคู่ความอีก ฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด

- กรณีที่กฎหมายถือว่าเป็นคำรับของกลุ่มความ
- มาตรา 183 วรรคสาม ในการสอบถามกลุ่มความตามวรรคหนึ่ง กลุ่มความแต่ละฝ่ายต้องตอบคำถามที่ศาลถามเองหรือถามตามคำขอของกลุ่มความฝ่ายอื่นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่กลุ่มความฝ่ายอื่นยกขึ้นเป็นข้ออ้าง ข้อเถียง และพยาน หลักฐานต่าง ๆ ที่กลุ่มความจะยื่นต่อศาล ถ้ากลุ่มความฝ่ายใดไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด หรือปฏิเสธข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่ายอมรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว เว้นแต่กลุ่มความฝ่ายนั้นไม่อยู่ในวิสัยที่จะตอบหรือแสดงเหตุผลแห่งการปฏิเสธได้ในขณะนั้น

- กรณีที่คู่ความทำการที่คู่ความฝ่ายหนึ่งแถลงว่าจะรับกันในข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งจะยอมดำเนินกระบวนการพิจารณาเพียงเท่าที่ทำนั้น ซึ่งคำทำนั้นต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้
- 1. ต้องเป็นการทำกันในเรื่องของกระบวนการพิจารณาหรือเกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีเท่านั้นเช่น ทำว่าคดีโจทก์เป็นฟ้องชำ คู่ความจะไปทำกันเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นไม่ได้
- 2. ต้องมีการกำหนดเงื่อนไขว่า ถ้าผลของการดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือการชี้ขาดออกมาอย่างหนึ่งให้ฝ่ายหนึ่งชนะคดี

การพิจารณาพิสูจน์

- ประเด็นข้อพิพาทคืออะไร
- เหตุที่ต้องมีการกำหนดประเด็นข้อพิพาทก่อนพิจารณาคดี เพราะว่า การพิจารณาคดีเป็นการต่อสู้กันระหว่างโจทก์ผู้ฟ้องคดีกับจำเลยผู้ถูกฟ้องคดี ซึ่งต้องมีการนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาตัดสินคดี ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ศาลจะต้องกำหนดให้คู่ความนำเสนอพยานหลักฐานได้ถูกต้องตรงกัน ซึ่งเรียกวิธีการนี้ว่าการกำหนดประเด็นข้อพิพาท เมื่อศาลได้กำหนดประเด็นข้อพิพาทแล้ว คู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบก็ต้องพยายามหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า เป็นไปตามที่ตนเองกล่าวอ้าง หากไม่มีการกำหนดประเด็นข้อพิพาท คู่ความอาจจะนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ไม่ตรงประเด็น ทำให้การพิจารณาคดีเกิดความล่าช้าและเกิดความยุ่งยากในการตัดสินคดีของศาล

- พิจารณาตัวอย่างดังต่อไปนี้
- โจทก์ฟ้องว่าจำเลยได้ทำสัญญากู้ยืมเงินจากโจทก์ไป เมื่อถึงกำหนดชำระแล้ว จำเลยกลับไม่ยอมนำเงินมาชำระตามสัญญากู้ยืมเงิน โจทก์ขอให้ศาลบังคับให้จำเลยชำระหนี้ตามสัญญา จำเลยให้การว่าจำเลยกู้ยืมเงินโจทก์ไปจริงแต่ได้ชำระหนี้ตามสัญญานั้นแล้ว ให้กำหนดประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำเสนอ
- ประเด็น (ISSUE) หมายถึง หัวข้อหรือจุดสำคัญของเรื่อง เวลาเราพูดคุยกันเรามักจะบอกให้อีกฝ่ายหนึ่งพูดเข้าประเด็น ซึ่งก็หมายถึงการพูดจุดสำคัญของเรื่องที่จะคุยกัน ส่วนความหมายในทางพิจารณาคดี ประเด็น หมายถึง เรื่องต่าง ๆ ที่คู่ความยกขึ้นให้ศาลพิจารณาหรือวินิจฉัย ซึ่งเรียกว่า ประเด็นแห่งคดี

- ประเด็นแห่งคดี
- สามารถเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ
- 1. ประเด็นที่เกิดจากคำฟ้อง
- 2. ประเด็นที่เกิดจากคำให้การ
- ตัวอย่างที่ 1 ประเด็นแห่งคดีที่เกิดจากคำฟ้อง เช่น แดงฟ้องว่าดำกู้ยืมเงินไป 100,000 บาท โดยแดงได้ทวงถามดำไปแล้ว แต่ดำปฏิเสธไม่ชำระหนี้ ขอให้ศาลสั่งให้จำเลยชำระเงินกู้คืนพร้อมดอกเบี้ย จะเห็นว่าจากคำฟ้องของโจทก์มีประเด็น คือ จำเลยผิดนัดไม่ชำระหนี้ให้กับโจทก์ ประเด็นแห่งคดีตามคำให้การ นายดำให้การว่า ดำไม่ได้กู้เงินของแดงไป สัญญาที่นายแดงนำมาฟ้องเป็นสัญญาปลอม จะเห็นว่าประเด็นตามคำให้การของจำเลยมีประเด็นคือ จำเลยไม่ได้กู้เงินโจทก์

- ตัวอย่างที่ 2 ประเด็นแห่งคดีที่เกิดจากคำฟ้อง เช่น นายหนึ่งฟ้องว่านายสองขับรถโดยประมาทชนรถของนายหนึ่งจนเสียหายต้องซ่อม ขอให้ศาลสั่งให้นายสองชำระค่าสินไหมทดแทนจำนวน 100,000 บาท จากคำฟ้องจะเห็นว่า มีประเด็นแห่งคดี คือ นายสองทำละเมิดนายหนึ่งหรือไม่ ค่าสินไหมทดแทนจำนวน 100,000 หรือไม่ จำเลยให้การว่า จำเลยไม่ได้ขับรถด้วยความประมาทชนรถโจทก์ และค่าสินไหมทดแทนที่โจทก์เรียกร้องไม่ใช่จำนวนที่โจทก์เสียหาย จะเห็นว่า ตามคำให้การของจำเลยมีประเด็นแห่งคดีคือ จำเลยไม่ได้ทำละเมิดโจทก์ ค่าสินไหมทดแทนไม่ใช่จำนวนที่โจทก์เรียกร้อง
- จะเห็นได้จากตัวอย่างที่ 1 และที่ 2 ว่า ประเด็นแห่งคดีเกิดขึ้นจากคำฟ้องและคำให้การของจำเลยว่ามีเรื่องสำคัญอะไร และเรื่องสำคัญนั้นก็จะเป็นประเด็นแห่งคดีของโจทก์และจำเลย (ประเด็นแห่งคดีจะกลายเป็นประเด็นข้อพิพาทต่อไป)

- ข้อสังเกตเกี่ยวกับคำฟ้องและคำให้การ
- คำฟ้อง ประเด็นตามคำฟ้องของโจทก์จะต้องแสดงโดยชัดแจ้งซึ่งสภาพแห่งข้อหาและคำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่เป็นหลักฐานแห่งข้อหา ตาม ป.วิ.แพ่ง ม.172 วรรคสอง ด้วย หากเป็นคำฟ้องที่ไม่ชัดแจ้งก็อาจจะไม่ก่อให้เกิดประเด็นแห่งคดี เป็นฟ้องที่ไม่ชอบไป
- ส่วนคำให้การ ประเด็นตามคำให้การต้องแสดงโดยชัดแจ้งในคำให้การว่า จำเลยรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ ม.177 วรรคสอง

- ประเด็นข้อพิพาท
- ประเด็นข้อพิพาท (point in dispute หรือ matter in issue) หมายถึง ประเด็นแห่งคดีที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่รับ หรือเป็นปัญหาที่คู่ความยังโต้เถียงกันอยู่ ดังนั้น การกำหนดประเด็นข้อพิพาทก็คือการพิจารณาประเด็นตามคำฟ้องและคำให้การ ประเด็นไหนที่เป็นข้อพิพาทกันก็ต้องให้ศาลตัดสินในประเด็นที่พิพาทกันนั้น ส่วนประเด็นไหนที่ไม่พิพาทกันศาลก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาอีก

- พิจารณาตัวอย่าง
- แดงฟ้องว่าดำกู้ยืมเงินไป 100,000 บาท โดยแดงได้ทวงถามดำไปแล้ว แต่ดำปฏิเสธไม่ชำระหนี้ ดำให้การว่า ดำได้ไม่เคยกู้ยืมเงินของแดงไป สัญญาที่แดงนำมาฟ้องเป็นสัญญาปลอม ให้กำหนดประเด็นข้อพิพาท (ประเด็นข้อพิพาทหมายถึง ประเด็นแห่งคดีที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ยกขึ้นอ้างแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่รับ) ดังนั้นในคดีนี้จึงพิพาทกัน เกี่ยวกับ จำเลยได้กู้เงินโจทก์ไปจริงหรือไม่

- ประเด็นข้อพิพาทมี 2 ประเภท คือ
- 1. ประเด็นข้อพิพาทในข้อกฎหมาย (legal issue) ซึ่งเป็นประเด็นที่ศาลรับรู้ได้เอง ไม่ต้องมีการสืบพยาน และ
- 2. ประเด็นข้อพิพาทในข้อเท็จจริง (issue of fact) ซึ่งเป็นประเด็นที่ศาลไม่สามารถรับรู้เองได้ คู่ความต้องนำสืบพยานให้ศาลรู้ถึงข้อเท็จจริง

- พิจารณาตัวอย่างที่ 1 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยได้ทำสัญญาเช่าห้องพักจากโจทก์โดยตกลงค่าเช่าเดือนละ 10,000 บาท แต่จำเลยผิดนัดไม่ยอมชำระค่าเช่าติดต่อกันจำนวน 6 เดือน ขอให้ศาลบังคับให้จำเลยชำระค่าเช่าที่ค้างชำระจำนวน 60,000 บาท พร้อมเบี้ยปรับอีกจำนวน 12,000 บาท จำเลยยื่นคำให้การว่า จำเลยไม่ได้ผิดสัญญาเช่า และค่าปรับที่โจทก์เรียกร้องมานั้นไม่ได้อยู่ในข้อตกลงในสัญญา เมื่อพิจารณาถึงคำฟ้องและคำให้การจะเห็นได้ว่า มีประเด็นข้อพิพาทดังนี้
 - 1. จำเลยผิดสัญญาเช่าจริงหรือไม่
 - 2. เบี้ยปรับเป็นไปตามที่โจทก์เรียกร้องหรือไม่

- พิจารณาตัวอย่างที่ 2 โจทย์ฟ้องให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ฐานกระทำละเมิดต่อโจทก์ โดยบรรยายฟ้องว่า นายแดงลูกจ้างของจำเลยได้ขับรถไปในทางการที่จ้างด้วยความเร็วสูงเป็นเหตุให้ชนกับรถโจทก์เสียหายเป็นเงิน 10,000 บาท จำเลยให้การต่อสู้ปฏิเสธฟ้องโจทก์ว่า นายแดงไม่ใช่ลูกจ้างของจำเลย จึงไม่ได้ขับรถไปในทางการที่จ้าง และไม่ได้ขับรถด้วยความเร็วจนชนรถของโจทก์ โจทก์ต่างหากที่ขับรถตัดหน้านายแดงโดยกะทันหัน และถ้าหากว่าต้องซ่อมรถค่าซ่อมก็ไม่ถึง 10,000 บาท ตามที่โจทก์กล่าวอ้าง มีประเด็นข้อพิพาทดังนี้
- 1. นายแดงทำละเมิดโจทก์หรือไม่
- 2. นายแดงเป็นลูกจ้างและทำละเมิดในทางการที่จ้างของจำเลยหรือไม่
- 3. ค่าสินไหมทดแทนจำนวน 10,000 บาท หรือไม่

- การชี้สองสถานคืออะไร
- การชี้สองสถาน คือ กระบวนการที่ศาลกำหนดประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบของกลุ่มความหลังจากที่จำเลยได้ยื่นคำให้การแก้ฟ้องโจทก์แล้ว ซึ่งปรกติแล้วในคดีแพ่งศาลจะกำหนดวันชี้สองสถานเพื่อให้คู่ความมาศาลเพื่อกำหนดประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบ แต่ก็มีกรณีที่ศาลไม่จำเป็นต้องชี้สองสถานก็ได้ หากเป็นไปตาม [มาตรา 182](#)
- มาตรา 183 ในวันชี้สองสถาน ให้คู่ความมาศาล และให้ศาลตรวจคำคู่ความและคำแถลงของกลุ่มความแล้วนำข้ออ้างข้อเถียงที่ปรากฏในคำคู่ความและคำแถลงของกลุ่มความเทียบกันดู และสอบถามคู่ความทุกฝ่ายถึงข้ออ้าง ข้อเถียง และพยานหลักฐานที่จะยื่นต่อศาลว่าฝ่ายใดยอมรับหรือโต้แย้งข้ออ้าง ข้อเถียงนั้นอย่างไร ข้อเท็จจริงใดที่คู่ความยอมรับกันก็เป็นอันยุติไปตามนั้น ส่วนข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างแต่คู่ความฝ่ายอื่นไม่รับและเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับประเด็นข้อพิพาทตามคำคู่ความให้ศาลกำหนดไว้เป็นประเด็นข้อพิพาทและกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานหลักฐานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหรือหลังก็ได้

- กระบวนการในวันขึ้นสองสถานมีขั้นตอนดังต่อไปนี้
- 1. ศาลตรวจคำคู่ความและคำแถลงของคู่ความแล้วนำข้ออ้างข้อเถียงที่ปรากฏในคำคู่ความและคำแถลงของคู่ความเทียบกันดู (การถามถึงคำแถลงของคู่ความนั้นศาลต้องทำให้ประเด็นชัดเจนขึ้น จะตั้งประเด็นขึ้นใหม่ไม่ได้ เพราะคำแถลงไม่ใช่คำคู่ความจึงตั้งประเด็นใหม่ไม่ได้ ศาลฟังคำแถลงเพื่อเพิ่มประเด็นข้อพิพาทไม่ได้ แต่ลดได้)
- คำพิพากษาฎีกา 751-752/2509 ศาลมีอำนาจตัดหรืองดสืบพยานตามที่เห็นสมควร เพื่อให้คดีดำเนินไปโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่ศาลสอบทนายโจทก์ว่าจะสืบพยานต่อไปในข้อใด และทนายโจทก์แถลงว่ายังแถลงไม่ได้ ขอสงวนไว้ก่อน แม้ทนายอีกฝ่ายแถลงว่าพยานที่จะสืบข้อใด หากรับข้อเท็จจริงได้ก็จะรับเพื่อไม่ให้คดีล่าช้า ทนายโจทก์ก็ยังยืนยันเช่นเดิม ดังนี้ การที่ทนายโจทก์ไม่แถลงให้ศาลทราบเป็นการประวิงคดีให้ชักช้า ศาลจึงชอบจะงดสืบพยานโจทก์ต่อไปได้

- 2. สอบถามคู่ความทุกฝ่ายถึงข้ออ้าง ข้อเถียง และพยานหลักฐานที่จะยื่นต่อศาลว่าฝ่ายใดยอมรับหรือโต้แย้งข้ออ้าง ข้อเถียงนั้นอย่างไร ข้อเท็จจริงใดที่คู่ความยอมรับกันก็เป็นอันยุติไปตามนั้นส่วนข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างแต่คู่ความฝ่ายอื่นไม่รับและเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับประเด็นข้อพิพาทตามคำคู่ความให้ศาลกำหนดไว้เป็นประเด็นข้อพิพาท
- 3. คู่ความไม่มาศาลในวันชี้สองสถาน ศาลก็จะทำการชี้สองสถานไปโดยถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบการชี้สองสถานแล้ว ตาม มาตรา 183 ทวิ ในกรณีที่คู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันชี้สองสถาน ให้ศาลทำการชี้สองสถานโดยให้ถือว่าคู่ความที่ไม่มาศาลได้ทราบกระบวนการพิจารณาในวันนั้นแล้ว
- คู่ความที่ไม่มาศาลนั้นไม่มีสิทธิคัดค้านว่าประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบที่ศาลกำหนดไว้ นั้น ไม่ถูกต้อง เว้นแต่เป็นกรณีที่ไม่สามารถมาศาลได้ในวันชี้สองสถาน เพราะเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ หรือเป็นการคัดค้านในเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ในกรณีเช่นนี้ให้นำ มาตรา 183 วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

- ประเด็นข้อพิพาทในปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง
- อย่างที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ปัญหาข้อกฎหมายเป็นเรื่องที่ไม่ต้องนำพยานหลักฐานมาสืบและศาลวินิจฉัยได้เอง ส่วนปัญหาข้อเท็จจริงเป็นเรื่องที่ต้องนำสืบพยานหลักฐานเสียก่อนศาลจึงจะวินิจฉัยได้ ดังนั้นจึงมีความสำคัญที่นักศึกษาต้องทำความเข้าใจและแยกแยะได้ว่า ประเด็นปัญหาข้อกฎหมายมีอะไรบ้าง และปัญหาข้อเท็จจริงมีอะไรบ้าง
- ข้อสังเกต สิทธิในเรื่องอุทธรณ์ ฎีกาของคู่ความ ซึ่งกฎหมายจะจำกัดในเรื่องการอุทธรณ์ ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงไว้โดยกำหนดทุกทรัพย์ในคดี หากทุนทรัพย์น้อยก็ไม่อาจอุทธรณ์หรือฎีกาได้ แต่ในส่วนปัญหาข้อกฎหมายอุทธรณ์ฎีกาได้เสมอเพียงแต่ต้องเป็นข้อกฎหมายที่ได้กล่าวมาแล้วในศาลชั้นต้นเท่านั้น

- ประเด็นปัญหากฎหมาย เป็นปัญหาเกี่ยวกับการตีความตัวบทกฎหมาย และการปรับข้อเท็จจริงกับตัวบทกฎหมาย ซึ่งประเด็นปัญหาข้อกฎหมายนั้นหากเป็นกฎหมายไทยคู่ความไม่ต้องนำพยานหลักฐานมาสืบ ศาลย่อมพิพากษาได้เอง แต่หากเป็นปัญหาข้อกฎหมายต่างประเทศแล้ว คู่ความต้องนำสืบเพราะศาลไม่อาจทราบเองได้
- ประเด็นปัญหาข้อเท็จจริง เป็นประเด็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในคดี ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ซึ่งข้อเท็จจริงนั้นต้องพิสูจน์โดยการสืบพยานหลักฐาน